

مکعب سفید

نگاهی به نمایشگاه

آزاده رزاق دوست در گالری اثر

فر آیند مدرنیستی و بازخوانی پست‌مدرنیستی

محمود نورایی

■ چگونه حرکت در جهت هنر مدرنیستی می‌تواند به بازخوانی هنر پست‌مدرنیستی بدل شود و نتیجه این ادغام چگونه هنر معاصر را رقم می‌زند؟ سوالی است که هنر روز دنیا سال‌هاست به آن پاسخ داده؛اما در هنر ایران که فاصله تلاش‌های هنر مدرنیستی و پست‌مدرنیستی آن یک‌شنبه اتفاق افتاده و هنوز نمی‌توان تئوری‌های هنر مدرن و پست‌مدرن را در مراکز آکادمیک و در مکتوبات علمی و پژوهشی آن یافت، بازخوانی این موضوع می‌تواند بخشی از مغفول‌ماندگی تئوری‌های هنری را مرتفع سازد. از سویی دیگر بهانه این بازخوانی به نمایشگاه «نامه‌ها»ی آزاده رزاق دوست بازمی‌گردد که این روزها در گالری اثر برپاست.

سراساز قرن بیستم شروع گام‌های هنری برای رسیدن به انتزاع در هنر بوده؛ انتزاعی که گفتمان هنر برای هنر را بر گزیده بود و بازنمایی هنر فیگوراتیو جای خود را به روایت درونیات و عواطف هنرمند بخشید. این انتزاع هنر مدرنیستی که در دهه ۵۰ میلادی به اوج خود رسید؛ بازنمایی روایات درونی هنرمند از شادی‌ها، غم‌ها، خشم‌ها و کلاه‌هایی بود که با رنگ روی بوم بازنمایی می‌شد. مجموعه آثار انتزاعی «نامه‌ها»ی آزاده رزاق دوست از این جهت تلاشی در راستای هنر مدرنیستی است. این هنرمند جوان در ارایه آثار خود به‌خصوص در مجموعه «هوایی که در آن گلسرخی‌های باروت می‌ترکند» با رها کردن احساس خود با رنگ روی بوم، بدون واسطه به شرح درونیات خود پرداخته است. اما این واگو بهای درونی در آثار هنر رزاق دوست با نشانه‌های متنی همراه شده که البته این نشانه‌ها جنبه زیبانشناسانه و کالبرگرافی ندارد، بلکه با توجه به درونیات هنرمند، بُعد مفهومی به اثر هنری بخشیده‌اند. این نشانه‌ها در کنار عنوان نمایشگاه، «نامه‌ها» راهنمایی برای مخاطب در برابر این آثار است، تا در ورای ابعاد زیبانشناسانه اثر در پی مفهوم آن نیز باشد؛ مفاهیمی همچون خشم، ترس، اضطراب و... که همین مساله آثار رزاق دوست را وارد دنیای هنر پست‌مدرنیستی کرده است. از سویی دیگر آثار نمایشگاه نیز عناوین مختلفی همچون «دسته گل‌ها از عشق می‌میرند» و «هوایی که در آن گلسرخی‌های باروت می‌ترکند» دارند که بر مفهومی کردن هر اثر تأکید بیشتری می‌کند. در کنار هم قرار دادن هنر انتزاعی در کنار هنر مفهومی و استفاده هوشمندانه از عناصر هنر پست‌مدرنیستی در ارایه آثار انتزاعی توانسته آثار رزاق دوست را به دنیای هنر معاصر

پیوند دهد. همچنین بررسی مفاهیمی همچون عشق، جنگ، خاطره و... نیز بر معاصر کردن آثار رزاق دوست صحنه می‌گذارد. حال این‌توان به سهول مطرح‌شده این‌گونه پاسخ داد که تجریبات هنر مدرنیستی در کنار منویات هنر پست مدرنیستی می‌تواند هنر معاصر را رقم بزند؛ هنری که استفاده هوشمندانه هنرمند را طلب می‌کند تا ایده هنری او را هر چه مفهومی‌تر در مقابل مخاطب قرار دهد.

اما آثار رزاق دوست از زاویه دیگر نیز قابل بررسی است؛ زیرا می‌توان آثار این هنرمند را از ابعاد هنر فمینیستی که جریان رایج هنر در چهار دهه اخیر است، نیز نگریست. ضد هندسی بودن آثار رزاق دوست و صدا کردن خرد برای رسیدن به احساس در آثار او یکی از اساسی‌ترین ویژگی‌های هنر زنانه است که به‌خوبی در آثارش مشهود است. رزاق دوست در آثارش می‌توجه به نقش رنگ، به شکلی آنازیستی و ضد نظم از آن بهره گرفته است. این‌گونه ارایه رنگ و پنهان و نهان کردن آن بر تأکید هنرمند روی مفاهیم احساسی در آثارش افزوده است. رزاق دوست از سویی دیگر در ارایه اثر به گونه‌ای عمل کرده که مخاطب در مواجهه اثر نمی‌تواند با تلاش هنرمند برای ارایه اثر هنری روبه‌رو بوده یا شاهد تخریب اثر هنری برای ارایه اثری مفهومی است. این مساله نیز بر آنازیسیسم اثر تأکید گذاشته، زیرا جدا از مساله احساسات درونی هنرمند در آثار انتزاعی، رزاق دوست نوعی توجه به درون را که از شاخصه‌های هنر فمینیستی است مورد توجه قرار داده است. رزاق دوست در آثارش در استفاده از نشانه‌های متنی در مواردی سعی در پنهان کردن آن کرده و همین مساله توجه مخاطب را به درونیات ذهنی و روانی هنرمند بیش از پیش سوق می‌دهد. مخاطب در پنهانکاری درونیات هنرمند به نوعی با تآکیدای روبه‌رو می‌شود که در واری ذهن خود برای آنها حس نوستالژیکی دارد که بر اساس آن به درون خود مغطوف می‌شود و همین توجه به درون هنر رزاق دوست را فمینیستی می‌کند. اما آنچه که از ورای آثار نمایشگاه «نامه‌ها» برمی‌آید نگاهی زنانه به دنیای پراضطراب است که نشات‌گرفته از سال‌های نه چندان طولانی زندگی هنرمند است؛ دنیایی که درونیات هنرمند را بازنمایی کرده و مخاطب را نیز به این ضیافت حسی دعوت می‌کند.

مکعب سفید

آزاده رزاق دوست از نمایش «نامه‌ها»یش در گالری اثر می‌گوید

جراحی قلب‌باز روی بوم نقاشی

آزاده جعفریان

آزاده رزاق دوست

■ شاید آدمی از نامه توقع یک کاغذ و نوشته‌هایی در امتداد هم، که یا حاوی خبر خوب است یا بد، را داشته باشد. ولی این نمونه‌ای از نامه‌های قدیمی است. در جهان امروز که عصر ارتباطات است از هر چیزی می‌شود به عنوان رسانه برای بیان درونیات استفاده کرد. آزاده رزاق دوست هنرمند جوانی است که مجموعه نقاشی‌هایش را با عنوان «نامه‌ها» به گالری اثر برده است. این مجموعه حاوی ۱۱۲رنگ و روغن با تونالیته‌هایی از قرمز خونی و سفید است که در پس‌زمینه هر کدام نوشته‌های گنگی نمایان است. علاقه هنرمند به دوران کودکی و تخته‌سیاه مدرسه باعث شده او نامه‌هایش را روی کاغذهایی با خطوط آبی‌رنگ محوی بنویسد. حریم بوم‌های «رزاق دوست» اخبار درون نامه‌ها را برای مخاطبان بازگو می‌کنند و نیازی به خواندن نوشته یا دانستن زبان فارسی نیست. او از درونیاتش، دغدغه‌هایش و حتی خشم و عشق درونش با مخاطب حرف می‌زند. قسمت نخست مجموعه «نامه‌ها» در گالری AB سوییس به نمایش در آمده و اکنون او برای صحبت با هموطنانش سری دوم آثارش را در گالری اثر به تماشا گذاشته است. نمایشگاه حاضر پنجمین نمایشگاه انفرادی رزاق دوست محسوب می‌شود. علاوه بر این او در نمایشگاه‌های مختلف و آرت فرهای متعددی در کشورهای فرانسه، انگلستان، آلمان، ترکیه، کویت و امارات شرکت داشته است و آثارش توسط کلکسیونرهای اثریشی، سویسی، ژاپنی، آلمانی و ایرانی خریداری شده است. در این میان گران‌ترین اثری که از او به فروش رسیده در زوریخ سوییس به قیمت ۱۲ هزار دلار بوده است. این نمایشگاه تا پایان هفته جاری در گالری اثر دایر است. در زیر گفت‌وگویی با رزاق دوست انجام داده‌ام که می‌خوانید.

■ با توجه به اینکه همسر شما (شهریار احمدی) هم هنرمند است چقدر نظر او روی آثارتان تأثیر گذار است؟

ما در مورد کارهای‌مان زیاد با هم حرف نمی‌زنیم و معمولاً جدا از هم کار می‌کنیم چون زمان کار کردن فضای برای من ایجاد می‌شود که گویی در ساحتی دیگر از زمان قرار دارم. گاهی زمانی که نمی‌دانم کاری تمام شده یا نه از او می‌پرسم و اگر شهریار بگوید کار عالی است

■ رنگ غالب در آثار شما قرمزی به رنگ خون و سفید است آیا تونالیته‌های دیگر نمی‌توانند احساس درونی شما را منتقل کنند؟

زمان نقاشی کردن همه رنگ‌ها را روی میز، کنار دستم می‌چینم اما تنها، از رنگ‌های قرمز و سفید استفاده می‌کنم. البته گاهی از تونالیته‌های سبز برای اتفاق تیرگی در قرمزهایم کمک می‌گیرم. نکته اصلی‌ای که در کارهای من بروز می‌کند،اندام انسانی است.نه اینکه بگویم فیگوراتیو کار می‌کنم ولی بوم همیشه برای من حکم دوست را دارد و تار و پود بوم برایم زنده است. به همین علت رنگ قرمز خون را برای من تداعی می‌کند و هیچ رنگ دیگری نمی‌تواند آنچه که می‌خواهم را به بوم انتقال دهد. بعضی از لکه‌های خونی من در گذشته مانند گل‌های غنچه رز بودند که اینها را با هیچ رنگ دیگری نمی‌توانستم، نشان‌دهم. تمامی‌المان‌های آثارم نشانی از زخم روی پیکره انسانی را دارند. در تعدادی از تابلوها فضای حاکم آرام‌تر است و تونالیته‌های سفید بیشتری در کنار نوشته‌ها آورده شده‌اند به طوری که انگار نوشته‌ها و صفحه سفید به هم دیگر پنهان آورده‌اند.

■ آنچه در این آثار نمایان است، این است که قسمتی از کار به صورت کارگردانی شده شکل گرفته و بخشی دیگر نیز از آزادی حرکت رنگ‌ها خبر می‌دهد. چقدر به عنصر اتفاق اجازه بروز می‌دهید؟

هنگام خلق آثارم رنگ‌ها را زیاد ترکیب نمی‌کنم و از همان حالت زنده‌ای که دارند استفاده می‌کنم. رنگ‌های که برای آثارم انتخاب می‌کنم رنگ‌های جنبشی و حرکتی هستند و اصولاً قلم‌وم برای من معنایی ندارد. تیوپ رنگ، دست‌انتم و بوم همه چیز را برای من کامل می‌کنند. بیشتر اوقات زمانی که می‌خواهم کارم را آغاز کنم، بوم را با رنگ قرمز خراش می‌دهم تا ز سفیدی آن کاسته شود و در حین کار کردن به‌طور مداوم نقاطی را پاک

می‌کنم و حتی همان حرکت پاک کردن را هم در کارم از بین نمی‌برم.

به همان اندازه که یک نقاش روی بوم رنگ می‌آورد من به همان اندازه درگیر پاک کردن هستم و حرکت پاک کردن روی بوم برای من خیلی خوشایند است. ثباتی که یک نقاش لازم است برای شروع کارش نمایش دهد در آثار من وجود ندارد و همه چیز بر اساس اثری است که روی بوم

می‌گذارد و به نوعی با اتفاق پیش می‌رود. روی بوم‌هایم مانند یک جراح قلب باز کار می‌کنم. بارها و بارها لکه‌ها را روی بوم می‌گذارم و پرتاب می‌کنم و اینها برای من، مانند مولکول زنده در کارهایم هستند. روند خلق تابلوها با سادگی کاملی پیش می‌رود. بسیار به عنصر اتفاق اجازه بروز می‌دهم. هنگام کار کردن به بوم بسیار نزدیکم در حدی که صورتم و حتی موهایم رنگی می‌شود.

■ چه وقت پی می‌برید روند خلق اثری به اتمام رسیده است؟ هیچ وقت، اینکه کار تمام شده یا موفق بوده، برای من اهمیت نداشته است و زمانی که احساس می‌کنم همه چیز در آن کار کافی است از کار دست می‌کنم. هیچ وقت کارهایم را از لحاظ بصری کامل نمی‌بینم. ولی چون عوامل کارم را زنده می‌بینم در زمانی فکر می‌کنم دیگر نباید به این سلول زنده دست بزنم. در آثارم لکه‌های بسیار کوچک همانند لکه‌های بزرگ اهمیت دارند و به نوعی ارزش آثارم محسوب می‌شوند و خیلی وقت‌ها یک لکه بسیار کوچک تمام‌المان‌ها را تحت‌الشعاع قرار می‌دهد و باعث می‌شود چیزی‌هایی را در بوم بر اساس آن لکه، تغییر دهم. اینکه یک کاری تمام شده یا نه مدت‌ها ذهن من را به خود مشغول کند.

تجسمی

آزاده رزاق دوست از نمایش «نامه‌ها»یش در گالری اثر می‌گوید

مکعب سفید

سال نهم ■ شماره ۱۳۸۷

روزنه آبی

ما و متروپولیتن

علی فرامرزی

نقاش و مدرس هنر

■ خبر این بود: نمایشگاه هنر اسلامی با آثاری از هنرمندان کشورهای مختلف در موزه متروپولیتن بر گزار می‌شود؛اما در رتبه‌بندی کشورهای صاحب‌اثر، نام ایران پس از کشورهای عربی و ترکیه آورده شده است. در ادامه خبر آمده بود که رییس موزه هنرهای معاصر و اسناد محمود فرشچیان به این کم‌توجهی اعتراض کرده‌اند.

«حضور» به معنی حاضر بودن، دیده شدن و در ذهن‌ها زنده بودن است؛ ولی «وجود» یعنی به هستی آمدن و بودن. اگر طرفی گرانه‌ها را در جایی پنهان کنیم که به چشم نیاید و دیده نشود، آن شی بارزش وجود دارد، ولی حضور ندارد. آنچه در هر حضوری باید مد نظر باشد، گذشته از بحث کمی آن، کیفیت و چگونگی بودن نیز هست. کیفیت، آن احساسی است که هر حضوری در انسان ایجاد می‌کند. کشورهایی که با یک برنامه‌ریزی منسجم و حساب‌شده به سمت رشد و تعالی در حرکت هستند پیوسته کوشش می‌کنند در زمینه‌های مختلف فرهنگی، هنری، ورزشی و اجتماعی به تکرار نام خود مبادرت ورزند. آنان می‌دانند که مجموعه‌ای از همه این امور قضاوت عام یا همان افکار عمومی را دربرابر‌شان شکل می‌دهد. از همین‌روست که قدرتمندان وقتی می‌خواهند کشور یا ملتی را زیر فشار ببرند، ابتدا سعی در مخدوش کردن چهره عمومی آن دارند تا افکار عمومی را برای تصمیمات خود آماده و همراه کنند.

امروز بحثی به نام چهره جهانی در جامعه‌شناسی سیاسی مطرح است که موضوعش همان داشتن حضور و کیفیت و چگونگی آن است. برای ایران با موقعیت جغرافیایی و سیاسی خاصی که دارد به‌خوبی این تجربه در اطرافش اتفاق افتاده است. امروز کشورهای کوچک حاشیه‌جنوبی خلیج فارس بدون داشتن سابقه تاریخی، فرهنگی و هنری، با صرف هزینه‌های گزاف سعی در ساختن چهره‌ای فرهنگی و تاریخی دارند. کار به آنجا می‌کشد که کشوری چون ایران با چند قرن سابقه فرهنگی و هنری قبل و بعد از اسلام، در آخر فهرست موزه‌ای معتبر چون متروپولیتن نیویورک قرار می‌گیرد. سوال اینجاست که اگر ما توانسته بودیم پیوسته در دوسالانه‌ها و جشنواره‌های معتبر جهانی حضوری قدرتمند و موثر داشته باشیم به گونه‌ای که افکار عمومی را متوجه خود کنیم، آیا باز هم با ما چنین رفتاری می‌شد؟ می‌شود سابقه نگارگری ما را در همین چند قرن بعد از اسلام نادیده گرفت آن هم از طرف مرکزی مثل موزه متروپولیتن؟!

عمودی:

پول کرواسی- ترمز چارپا ۱۰- جوش‌های ریز بدن- پیروز- ماموت بی‌انته! ۱۱- ماهیه پیشرفت بعضی‌ها- کتاب شرعی زردتشتیان- از حومه‌های زیبای شهر پطرلوت رشت ۱۲- از نجاسات در اسلام- مارکی بر لوازم صوتی- نسب‌شناس ۱۳- چهارراه- دستگاه نمابر- زر ۱۴- پایتخت افریقیایی- گل تازه- ضمیمه اشاره ۱۵- از حروف یونانی- خوراک محبوب سنجاب- لقب امپراتور ژاپن

قانون‌های حل جدول سودوکو:

۱- در هر سطر و ستون باید اعداد یک تا ۹ نوشته شود. بدیهی است که هیچ عددی تکرار نشود.

	۳	۶		۴	۸		۱
	۵	۳		۷			
	۹		۱	۳			
	۲		۸	۷	۴		
	۸		۴	۹			
	۴	۷		۵	۶		
	۳			۹			۲
				۱			۶

سودوکوست ۱۵

حل سودوکوست

۸	۴	۱	۳	۶	۲	۵	۷
۳	۶	۲	۵	۷	۱	۴	۸
۵	۳	۷	۱	۴	۸	۲	۶
۲	۵	۸	۴	۱	۳	۶	۷
۷	۱	۳	۶	۲	۵	۴	۸
۴	۸	۲	۵	۷	۱	۳	۶
۶	۷	۵	۸	۳	۴	۱	۲
۱	۲	۴	۳	۵	۶	۷	۸

سودوکوست ۳۶۵

حل سودوکوست

۳	۶	۲	۵	۷	۱	۴	۸
۵	۳	۷	۱	۴	۸	۲	۶
۲	۵	۸	۴	۱	۳	۶	۷
۷	۱	۳	۶	۲	۵	۴	۸
۴	۸	۲	۵	۷	۱	۳	۶
۶	۷	۵	۸	۳	۴	۱	۲
۱	۲	۴	۳	۵	۶	۷	۸
۸	۴	۱	۳	۵	۶	۷	۲

سودوکوست ۳۶۴

حل سودوکوست

۳	۶	۲	۵	۷	۱	۴	۸
۵	۳	۷	۱	۴	۸	۲	۶
۲	۵	۸	۴	۱	۳	۶	۷
۷	۱	۳	۶	۲	۵	۴	۸
۴	۸	۲	۵	۷	۱	۳	۶
۶	۷	۵	۸	۳	۴	۱	۲
۱	۲	۴	۳	۵	۶	۷	۸
۸	۴	۱	۳	۵	۶	۷	۲

سودوکو

سودوکو Sudoku یک واژه ترکیبی ژاپنی به معنای دعه‌های بی تکرار است و امروزه به جدولی از اعداد گفته می‌شود که به عنوان یک سرگرمی رایج در نشریات کشورهای مختلف به چاپ می‌رسد.

	۶	۷	۱				
	۷	۳		۵			
	۹		۳	۲			
	۳			۷			
			۷				
	۹		۲	۱			
	۸	۴		۵	۹		۳
			۵				
	۶		۱	۲			۸

سودوکوست ۳۶۵

حل سودوکوست

۳	۶	۲	۵	۷	۱	۴	۸
۵	۳	۷	۱	۴	۸	۲	۶
۲	۵	۸	۴	۱	۳	۶	۷
۷	۱	۳	۶	۲	۵	۴	۸
۴	۸	۲	۵	۷	۱	۳	۶
۶	۷	۵	۸	۳	۴	۱	۲
۱	۲	۴	۳	۵	۶	۷	۸
۸	۴	۱	۳	۵	۶	۷	۲

سودوکوست ۳۶۴

حل سودوکوست

۳	۶	۲	۵	۷	۱	۴	۸
۵	۳	۷	۱	۴	۸	۲	۶
۲	۵	۸	۴	۱	۳	۶	۷
۷	۱	۳	۶	۲	۵	۴	۸
۴	۸	۲	۵	۷	۱	۳	۶
۶	۷	۵	۸	۳	۴	۱	۲
۱	۲	۴	۳	۵	۶	۷	۸
۸	۴	۱	۳	۵	۶	۷	۲